

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
КЕРІВНИХ КАДРІВКУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
Навчально-науковий інститут перформативних мистецтв
Кафедра режисури та акторської майстерності
імені народної артистки України Лариси Хоролець

**АНОТАЦІЯ
ДО ТВОРЧОГО ПРОЄКТУ
«ВИКОНАННЯ РОЛІ МАДАМ КАРЛЬЄ У ВИСТАВІ «БЛЕЗ» К.
МАНЬЄ»**

на здобуття ступеня вищої освіти Бакалавр
за спеціальністю 026 «Сценічне мистецтво»,
кваліфікацією Бакалавр сценічного мистецтва,
актор, ведучий театралізованих видовищ,
освітньо-професійною програмою «Акторська майстерність»

Роботу виконала
здобувачка вищої освіти
4 курсу, групи БСМ 12-22
Чабан Владислава Ростиславівна

Керівник творчого проєкту:
народний артист України, професор,
завідувач кафедри режисури
та акторської майстерності
імені народної артистки України
Лариси Хоролець
Гирич Віктор Сергійович

Допустити до захисту творчого проєкту
Протокол засідання кафедри
№ _____ від _____
Завідувач кафедри –
професор, народний артист України
_____ Гирич В. С.
(підпис)

Київ 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ІДЕЙНО-ТЕМАТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДРАМАТУРГІЧНОГО ТВОРУ	6
1.1 Про автора та епоху	6
1.2 Сюжет твору	8
1.3 Аналіз авторського задуму.....	10
РОЗДІЛ 2. ДІЙОВИЙ АНАЛІЗ П'ЄСИ І РОЛІ	12
2.1 Дійовий аналіз п'єси.....	12
2.2 Дійовий аналіз ролі	14
РОЗДІЛ 3. ТВОРЧИЙ ЗАДУМ ОБРАЗУ ТА ЙОГО СЦЕНІЧНЕ ВТІЛЕННЯ.....	22
3.1 Творчий задум образу мадам Карльє.....	22
3.2 Сценічне втілення образу мадам Карльє	23
ВИСНОВКИ.....	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	26
ДОДАТКИ	28

ВСТУП

Актуальність теми. Французька комедія положень «Блез» (1959), створена Клодом Маньє, традиційно сприймається літературознавцями як класичний зразок легкого розважального театру. Проте за зовнішнім гротеском, хаотичним нагромадженням випадковостей та іронічною фабулою ховається глибокий соціально-психологічний зріз суспільства, оскільки п'єса висвітлює кризу людської моралі, деформацію цінностей та конфлікт між егоїстичною жагою збагачення і щирою внутрішньою порядністю. У часи глобальних історичних випробувань, які сьогодні переживає Україна в умовах повномасштабної війни, класична драматургія набуває нових, гостросоціальних сенсів, адже війна як екстремальна ситуація виступає лакмусовим папірцем для людської суті. Вона оголює суспільні полярності, аналогічні тим, які у сатиричній формі висміював Клод Маньє, де з одного боку з'являється прошарок людей, що намагаються паразитувати на кризі, конвертувати загальну трагедію у власні статки та використовувати маніпуляції задля фінансової вигоди, що уособлює соціальний тип бізнесмена Карльє та манекенниці Женев'єви, а з іншого боку виникає феномен абсолютної самопожертви, чесності та безкорисливої праці заради порятунку інших, відображений в образі провінційної дівчини Марі, яка своєю чистотою та працею змінює світ навколо.

У цьому контексті метод комедії положень у Клода Маньє слугує ефективним інструментом демаскування фальші та зривання масок, які в умовах сучасної України злітають миттєво, адже війна чітко розмежовує суспільство на тих, хто віддає життя і статки задля перемоги, і тих, хто використовує хаос для накопичення капіталу. Фінал п'єси, де щирість і праця Марі перемагають цинічний розрахунок буржуазії, є художнім маніфестом автора щодо тріумфу етичного над матеріальним. Для сучасної України цей мотив є архіважливим, оскільки наше суспільство тримається саме на таких «Марі» - чесних, порядних людях, які роблять усе можливе для країни, часто

залишаючись у тіні. Саме тому сприйняття «Блеза» лише як легковажної комедії є помилковим, адже через призму сучасного українського досвіду цей твір звучить як гостра сатира на суспільний егоїзм та водночас як ода людській гідності, що робить його переосмислення та дослідження надзвичайно затребуваним у сучасному театрознавстві та філології.

Мета - полягає у висвітленні психології соціального маскараду через інструментарій комедії положень, де акцент зміщується з побутового комізму на аналіз ціннісного конфлікту між зовнішньою маніпуляцією та автентичністю особистості.

Завдання:

-Дослідити творчий доробок Клода Маньє, а також історичні та культурні передумови формування комедії положень у французькій драматургії

-Проаналізувати фабульну основу та побудову сюжету п'єси з метою визначення основних конфліктних вузлів.

-Окреслити ідейно-тематичну спрямованість постановки, зосереджуючи увагу на мотиві соціального маскараду.

-Розкрити внутрішній світ персонажів через створення цілісної та безперервної лінії їхньої сценічної дії.

-Сформулювати надзавдання вистави та її наскрізну дію крізь призму пошуку справжньої ідентичності.

-Визначити жанрову специфіку постановки, поєднавши елементи класичного фарсу із соціальною сатирою.

-Розробити сценографічне й образне вирішення вистави, яке б акцентувало контраст між ілюзією та реальністю (зокрема через використання ширм, дзеркал і трансформацій сценічного простору).

-Реалізувати постановку вистави, забезпечивши природне існування акторів у динамічному темпоритмі комедійного жанру.

Об'єкт дослідження: Процес формування сценічного образу в жанрі комедії положень, що ґрунтується на протиставленні істинної сутності людини та її соціальної ролі.

Предмет дослідження: Акторські засоби виразності, методи психофізичного аналізу та творчі прийоми, застосовані для втілення образу Мадам Карльє.

Структура анотації. Робота складається з наступних частин: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи – 28 сторінок, основний обсяг – 25 сторінок, список використаних джерел – 2 сторінка (23 найменувань).

РОЗДІЛ 1

Ідейно-тематичний аналіз драматургічного твору

1.1 . Про автора та епоху:

Автор. Клод Маньє (1920–1983) - видатний французький драматург, сценарист і актор, який став одним із найбільш успішних реформаторів «бульварного театру» середини ХХ століття. Його творчий шлях розпочався з акторської майстерності, що дозволило йому згодом створювати тексти з бездоганим відчуттям сцени та темпоритму. Світове визнання прийшло до автора у 1950-х роках завдяки вмінню поєднувати класичні традиції фарсу з гострою соціальною сатирою на тогочасне буржуазне суспільство. Головною рисою творчого методу Маньє є майстерна побудова інтриги та використання механіки комедії положень, де абсурдність ситуацій оголює людські вади.

Найвідоміші його п'єси, як-от «Блез» та «Оскар», стали класикою світового репертуару та отримали численні кіноадаптації. Драматург увійшов в історію літератури як майстер діалогу та «архітектор» складних сюжетних лабіринтів, який крізь призму гумору досліджував тему кризи щирості у світі, де домінують гроші та соціальні маски.

Епоха. Епоха написання п'єси «Блез» припадає на злам десятиліть, коли Франція остаточно оговталася від наслідків Другої світової війни та увійшла в період інтенсивної модернізації. Наприкінці 1950-х років країна переживала економічний бум, відомий як «Славне тридцятиліття», що спричинило появу нового типу споживацького суспільства. Саме цей соціальний оптимізм, поєднаний із жадобою до комфорту та розкоші, став головним підґрунтям для сюжету Клода Маньє. У тогочасному Парижі панував культ успіху, де зовнішня презентабельність та вміння «пускати пил в очі» часто важили більше за справжні статки, що іронічно втілено в образі головного героя, який намагається видати себе за успішного митця. Театральне життя Франції 1959 року характеризувалося чітким розмежуванням між елітарним

інтелектуальним пошуком та демократичним «бульварним театром». Поки на великих сценах панував екзистенціалізм, широка публіка шукала розради в динамічних комедіях положень. Клод Маньє працював саме в цьому сегменті, довівши до ідеалу механіку театральної гри: швидку зміну мізансцен, плутанину в іменах та блискучі діалоги. Цей період став золотою добою комедії, де за легким сміхом ховалася сатира на міщанські цінності та шлюбні розрахунки. П'єса «Блез» виникла в момент, коли старі патріархальні традиції вже починали хитатися під тиском молодіжної енергії, але ще залишалися обов'язковим атрибутом світського життя. Окрім того, 1959 рік став початком П'ятої республіки під керівництвом Шарля де Голля, що принесло країні довгоочікувану політичну стабільність. Це дало змогу культурі змістити фокус із глобальних трагедій минулого на приватне життя людини та її повсякденні проблеми. У мистецтві почали цінуватися винахідливість, авантюризм та здатність героя виходити переможцем із найбезглуздіших ситуацій. Таким чином, «Блез» є продуктом свого часу — епохи, де поєднувалися буржуазна манірність, прагнення до швидкого збагачення та невичерпний віталізм післявоєнного покоління, що прагнуло жити легко і весело всупереч будь-яким обставинам.

Проблематика творів Клода Маньє. Проблематика драматургії Клода Маньє зосереджена на конфлікті між справжнім «Я» особистості та штучною соціальною маскою, яку диктує гонитва за успіхом. Автор досліджує феномен «фасадності» життя, де зовнішній статус і манери стають інструментами маніпуляції, а щирі почуття замінюються прагматичним розрахунком. У творах Маньє гостро постає проблема соціальної мімікрії — вимушеного пристосування героїв до цинічних правил буржуазного світу заради фінансового виживання або збереження реноме. Через «естетику непорозуміння» драматург оголює кризу довіри та порожнечу міжособистісних стосунків, що будуються виключно на взаємній вигоді. Гроші

у світі Маньє виступають головним двигуном сюжету та мірилом людської цінності, перетворюючи моральні принципи на предмет торгу.

Незалежно від статусу - чи то бідний художник у «Блезі», чи багатий промисловець в «Оскарі» - персонажі стають заручниками системи, де чесність є економічно не вигідною. Автор фокусується на проблемі ерозії етичних норм, де авантюризм і винахідливість стають єдиними засобами подолання соціальних бар'єрів. У підсумку, проблематика творів Клода Маньє зводиться до пошуку ціни успіху та спроби зберегти індивідуальність у суспільстві, де прагнення «здаватися» домінує над потребою «бути».

1.2 Сюжет п'єси.

Дія перша.

В основі сюжету лежить фінансова скрута талановитого, але незаможного художника Блеза д'Амбріє. Щоб позбутися боргів, він стає учасником авантюри, вигаданої його коханкою Женев'євою: герой орендує елітне житло у пані Кларенс і видає себе за успішного митця. Кінцева мета цієї маніпуляції - одруження з Лаурою Карльє, чий батько володіє значними статками. Проте ідеальний сценарій руйнується, коли на місце кваліфікованого слуги прибуває наївна провінціалка Марі. Через повну некомпетентність дівчини Блез змушений самотужки «окультурювати» її в останній момент: він власноруч змінює її зачіску та знімає окуляри, намагаючись надати їй належного вигляду. Напруга зростає, коли під наглядом Женев'єви до квартири завітає родина потенційного тестя.

Запланований обід швидко перетворюється на фарс: Блез з'являється перед гостями у неналежному вигляді (без штанів), а Марі остаточно дискредитує господаря своєю безпосередністю. Вона не лише плутає етикет, подаючи каву в каструлі замість сервізу, а й зізнається у дегустації хазяйського торта, називаючи Блеза просто по імені. Обурена такою безтактністю, мадам Карльє забирає родину та скасовує весільні плани. Проте несподіваний

поворот стається з поверненням мсьє Клебера: грубість та простота Блеза припадають йому до душі, і він пропонує художнику замовлення на створення картини з оголеною натурою. Дія завершується тим, що Блез і Марі, залишившись наодинці, спокійно вечеряють, попри крах першочергового плану.

Повертаються сімейство Карльє і застають цю картину.

Дія друга. Марі займається живописом, тоді як Блез безуспішно намагається збути щітки, щоб розрахуватися з кредиторами. З'ясовується, що дівчина набагато кмітливіша: вона вже продала частину продукції та заробила гроші. Женев'єва, пам'ятаючи про замовлення Клебера, приходить перевірити полотно і, побачивши, що нічого не зроблено, змушує Блеза працювати, а сама йде.

Художник просить Марі позувати оголеною для картини Карльє. Вона спершу відмовляється, але, дізнавшись про загрозу в'язниці для Блеза, погоджується допомогти. Щойно Марі роздягається, прикрившись шаллю, знову з'являється родина Карльє. Лаура знаходить голу дівчину в спальні, після чого мадам Карльє остаточно розриває заручини. Однак Клебер бачить у цій ситуації свій інтерес. Він зізнається Блезу, що має коханку, і показує її фото — нею виявляється Женев'єва. Клебер пропонує винайняти цю квартиру в Блеза для таємних зустрічей. Художник, затиснутий боргами перед Ліонським кредитом, погоджується на угоду за 120 тисяч. Клебер купує картину, яку насправді написала Марі, і замовляє ще чотири копії.

Дія третя

З'являється Женев'єва з наміром позувати для Блеза, проте він помилково приймає її за Марі. Ситуація ускладнюється появою іспанки Пепіти - ще однієї пасії Клебера, яку Женев'єва змушена заховати в шафі. Несподівано приходить господиня оселі Аріана з травмованою ногою; аби приховати присутність сторонніх, Блез приголомшує її ударом підноса. У

кульмінаційний момент усі герої - Клебер із родиною, Женев'єва та Пепіта - збираються в одному приміщенні. Таємне стає явним, і план художників остаточно руйнується. Проте з'ясовується, що Марі вже здійснила блискучу операцію, реалізувавши Карльє 50 000 щіток за солідну суму, що повністю ліквідує борги Блеза. Усвідомивши щирість своїх почуттів, митець виставляє аферистів за двері та розриває стосунки з Лаурою і Женев'євою. Він обирає Марі, яка стала для нього не лише рятівницею від ув'язнення, а й справжнім творчим партнером та головною жінкою в житті.

1.3 Аналіз авторського задуму

Тема. Франція 50их років - утвердження буржуазних цінностей, орієнтація на соціальний статус і матеріальний успіх, що супроводжується формалізацією міжособистісних стосунків і домінуванням зовнішньої респектабельності над внутрішньою сутністю.

Ідея. Утвердження цінності справжньої людини над зовнішнім успіхом і маскою.

Проблематика. Соціальна нерівність. Вона зумовлює залежність людини від статусу та змушує її приховувати справжню сутність. Передусім, у центрі твору - тема Головного героя, намагається "зіграти роль" багатого й успішного, щоб отримати вигоду.

Культ грошей і матеріального успіху. У п'єсі персонажі оцінюють одне одного за достатком, що прямо відображає і сучасний світ, де фінансовий статус часто визначає соціальне становище.

Також актуальною є проблема лицемірства і гри ролей у суспільстві. Герої постійно прикидаються, маніпулюють, обманюють - щирість іноді поступається вигідному іміджу.

Не менш важливою є тема кохання і вигоди. у п'єсі стосунки часто будуються не на почуттях, а на розрахунку.

Особливості жанру. У театральному мистецтві жанр розглядається як стала система художніх засобів - композиційних, сюжетних та стилістичних, - що зумовлені специфічним ідейним наповненням та емоційною спрямованістю твору. Жанр можна визначити як унікальний спосіб художньої інтерпретації дійсності, де авторське бачення світу трансформується у конкретний сценічний образ. Постановка п'єси Клода Маньє «Блез» тяжіє до канонів класичної комедії положень. Визначальною рисою цього жанру є домінування динамічної інтриги та гранично високого темпоритму сценічної дії. Конфліктна напруга тут виникає не стільки через ідеологічні розбіжності, скільки внаслідок збігу непередбачуваних та парадоксальних обставин. Механіка побудови комедії положень базується на калейдоскопічній зміні абсурдних ситуацій: Герої виявляються заручниками власної дезінформації; Постійна поява небажаних персонажів провокує нові хвилі непорозумінь; Використовується прийом «подвійної обізнаності», коли глядач володіє повнотою інформації (знає про прихованих героїв чи справжні наміри), що створює ефект напруженого очікування неминучого викриття та посилює комізм. Для акторського втілення робота над роллю Сабіни в такому жанрі стала серйозним творчим іспитом. Специфіка матеріалу вимагає від виконавця бездоганного відчуття темпоритму та майстерності ансамблевої взаємодії. У контексті комедії положень актор не може обмежуватися лише трансляцією тексту; необхідно органічно існувати в структурі «керованого хаосу», миттєво реагувати на зміни обставин і при цьому зберігати внутрішню логіку та психологічну переконливість персонажа.

РОЗДІЛ 2

ДІЙОВИЙ АНАЛІЗ П'ЄСИ І РОЛІ

2.1 Дійовий аналіз п'єси

Фабула :

- 1) **Етап планування:** Блез та Женев'єва розробляють маніпулятивну стратегію для вирішення фінансових проблем через вигідне одруження.
- 2) **Запуск інтриги:** Початок практичного втілення афери, де герої створюють фальшиву ілюзію багатства та статусу.
- 3) **Етап знайомства:** Візит родини Клебера, який стає випробуванням для створеної містифікації та породжує низку комічних конфліктів.
- 4) **Розв'язка інтриги:** Процес неминучого викриття маніпуляцій, що призводить до остаточного краху першочергового плану.
- 5) **Моральний вибір:** Блез відкидає цинізм оточення (Клебера, Женев'єви, Лаури та Сабіни), обираючи чесність і освідчуючись у почуттях Марі.

Місце і час подій:

Події відбуваються в одному приміщенні - розкішній орендованій квартирі в центрі Парижа. Це замкнений простір із багатьма дверима (до спальні, кухні, кабінету). Квартира сама по собі стає «дійовою особою», адже вона є частиною фальшивого образу успішного художника, який Блез намагається нав'язати оточенню.

Час дії: Дія розгортається наприкінці 1950-х років (час написання твору). Сюжет охоплює дуже короткий часовий проміжок - лише кілька днів, протягом яких події розвиваються з шаленою швидкістю. Хронотоп п'єси побудований на принципі стисненого часу: ситуації змінюються щохвилини, що створює ефект напруги.

Дійові особи .

- Блез д'Амбріє — художник
- Марі — служниця
- Женев'єва —манекенниця
- Мсьє Клебер Карльє —бізнесмен
- Мадам Карльє —Сабані, дружина Клебера
- Лаура Карльє — донька Сабіни та Клебера
- Пепіта — іспанка, коханка Клебера
- Аріана Кларенс — власниця орендованої квартири

Композиція пьєси.

-Вихідна подія : Блез погодився на аферу Женев'єви

-Зав'язка : невдале знайомство Блеза із сімейством Клебера

-Розвиток дії : Блез грає роль “відомого художника”

-Кульмінація : Блез і Марі роблять моральний вибір на користь чесності та справжніх почуттів

-Розв'язка : Блез викриває аферу та всіх фігурантів (Клебера, Сабіну, Лауру, Женев'єву)

Коротка характеристика персонажів:

- **Марі** - провінційна дівчина, яка приходить працювати служницею. Вона - втілення безпосередності. Попри свою незграбність, саме її природність допомагає Блезу зрозуміти справжні цінності та знайти вихід із тупика.
- **Женев'єва** - коханка Блеза, манекенниця. Прагматична, хитра жінка. Саме вона є авторкою плану з фіктивним одруженням. Вона сприймає стосунки як бізнес-проект і шукає лише матеріальну вигоду.

- **Клебер Карльє** - багатий бізнесмен, який мріє про аристократичного зятя для своєї доньки. Він грубуватий, самовпевнений, але його легко обдурити блиском уявної заможності.
- **Сабіна Карльє** - дружина Клебера. Жінка з претензією на високий статус і вишукані манери.
- **Лаура Карльє** - їхня донька. Капризна та розбещена дівчина.
- **Аріана** - власниця квартири, яку орендує Блез. Розважлива та цинічна. Її головна риса — екстремальна меркантильність. Вона не виганяє бідного Блеза лише тому, що сподівається отримати вигоду з його афери. Це холодна маніпуляторка, для якої гроші та орендна плата важливіші за будь-які людські стосунки

2.1 Дійовий Аналіз ролі

Запропоновані обставини Сабіни :

Як дружина заможного промисловця, Сабіна існує в обставинах постійної гонитви за престижем, проте її погляд на майбутнє доньки Лаури є більш прагматичним і обережним, ніж може здатися на перший погляд. Головною обставиною її життя на момент початку дії є наявність «ідеальної» партії для доньки - мосьє Шабо, який уособлює стабільність, багатство та зрозумілий соціальний статус.

Саме через наявність такого серйозного претендента, як Шабо, поява Блеза Д'Амбріє сприймається Мадам Карльє крізь призму скептицизму. На відміну від свого чоловіка, який легко піддається на авантюру, вона спочатку ставиться до Блеза з недовірою. Для неї цей «художник-аристократ» виглядає підозріло, а його спосіб життя та оточення не викликають належної поваги. Це

створює додаткову лінію внутрішньої напруги: вона змушена балансувати між вигодою, яку обіцяє шлюб із перевіреним Шабо, та спокусою отримати титул через сумнівного, хоч і привабливого Блеза.

Проте, перебуваючи в атмосфері фарсової плутанини, Мадам Карльє поступово піддається загальному хаосу. Її недовіра вступає у конфлікт із власною жіночою марнославністю та бажанням божественного блиску. Навіть сумніваючись у щирості Блеза, вона не може втриматися від флірту з ним, що створює комічне роздвоєння образу: вона одночасно виступає і як сувора мати, що оберігає вигідний союз із Шабо, і як легковажна жінка, заінтригована небезпечною чарівністю Блеза. Таким чином, сценічне існування героїні будується на переході від холодної підозрливості до вихору емоційних помилок, що зрештою призводить до краху її ретельно вибудованих планів.

Надзавдання :

Отримати статус аристократки за рахунок шлюбу доньки.

Наскрізна дія :

Задачі наскрізної дії:

Промацати ґрунт (розвідка): Прискіпливо оцінити кожен жест, слово та предмет інтер'єру в квартирі Блеза, щоб зрозуміти, чи відповідає «фасад» реальному стану речей.

Спровокувати на помилку: Ставити незручні або провокативні питання, щоб застати Блеза зненацька й побачити його справжнє обличчя.

Зіставити з ідеалом (порівняння з Шабо): Постійно тримати в голові образ надійного мосьє Шабо як еталон, на фоні якого Блез має виглядати програшно.

Викрити авантюру: Шукати докази того, що Блез - лише спритний пройдисвіт, який намагається обдурити їхню родину (шукати «проколи» в його словах чи поведінці служниці).

Здійснити «контрольну перевірку»: Створити ситуацію, у якій Блез змушений буде проявити свою справжню сутність, щоб остаточно винести вердикт: вартий він їхньої доньки чи ні.

Сценічні задачі Мадам Карльє:

Епізод 1. Знайомство з Блезом.

Клебер збирається видати заміж їх доньку Лауру, не зважаючи на те, що у Сабіні вже існує вигідна партія - мсьє Шабо, який для неї є більш зручним та приємним. У них налагоджений зв'язок, комфортні відносини. Від Шабо Сабіна отримує більше уваги.

Дія: Спостерігати, перевіряти, вивчати, порівнювати Блеза зі своєю партією.

Мета сцени: Дискредитація Блеза.

Пристосування : У першій дії я, виконуючи роль Мадам Карльє з'являюся як «ревізор». Моя наскрізна дія полягає у постійній перевірці та провокації Блеза з метою вивести його на шлях правди і довести, що він не є гідною партією. Я сканую його рентгенівським поглядом, ставлю запитання, перевіряю факти, вивчаю квартиру та поведінку Блеза.

Для того, щоб моя героїня сприймалася ще яскравіше, я додатково вибудувала тілесні засоби виразності через підкреслено елегантну поставу та виражений лордоз, що візуально транслює її гордовитість і прагнення піднятися над оточенням. У першій дії я використовую пристосування «рентгенівського погляду» та «світської маски», в кінці дії пристосування стає більш пряме, виводячи Блеза на прямий конфлікт - підвищення голосу, агресивна жестикуляція.

Сцена 2. Продовжити «заручини».

На вимогу Клебера Сабіна змушена повернутися до Блеза, щоб налагодити непорозуміння між ними і продовжити «заручини»

Дія: «сиплю» провокативні запитання

Мета: закликати Блеза до моральності.

Пристосування: Я вступаю в дію з уже зібраним «досьє» - фактами, які зафіксувала під час першої зустрічі. Тепер, під виглядом світської бесіди, проводжу ретельну звірку даних. Моє пристосування - це «інтелектуальна пастка»: ставлю уточнюючі запитання, прикидаючись зацікавленою слухачкою, а насправді перевіряю Блеза на брехню, вичікуючи, коли він заплутається у власних свідченнях.

Коли я застаю у Блеза оголену служницю - це стає детонатором, що вмикає гучну істерику: шляхетна маска і вишукана постава остаточно руйнуються.

Сцена 3: Самостійний візит Сабіни до Блеза

У фінальній частині вистави Сабіна повертається до Блеза, керуючись суто особистою мотивацією. Попри попередні конфлікти та початкову недовіру, її наскрізна дія зміщується в бік психологічної та жіночої компенсації. Через хронічний дефіцит уваги з боку грубого та заклопотаного справami чоловіка, вона знову шукає зустрічі з Блезом, щоб бодай на мить відчутти себе красивою, бажаною та привабливою жінкою. Вона ставить Блезу умови, аби він погодивсь після одруження з дочкою, перейти малювати лише натюрморти.

Дія: демонструє свої принади, таланти, жіночність.

Мета: зробити так, аби Блез погодився на умови малювати лише натюрморти.

Пристосування: головне пристосування в цій сцені - «світська гра у звабу».

Вона приходить не як матір нареченої чи сувора дружина, а як жінка, що жадає захоплення. Увесь її інтелектуальний багаж і зібрані факти про Блеза

відходять на другий план перед можливістю отримати порцію компліментів та чоловічої уваги, якої їй так бракує у шлюбі з Клебером. Таким чином, образ Сабіни розкривається через трагікомічне прагнення заповнити внутрішню порожнечу ілюзією романтики та краси. У цій сцені Сабіна вдається до радикального пристосування - атлетичної самопрезентації через пози бодібілдингу. Це стає логічним завершенням її «лордозної» постави, де звичний вигин спини трансформується у професійний позинг. Через демонстрацію м'язового рельєфу вона намагається вразити Блеза своєю прихованою силою та нетиповою для її статусу унікальністю, замінюючи класичний жіночий флірт пропозицією оцінити її тіло як «живу скульптуру». Такий жест стає фінальним зриванням масок: за фасадом вишуканої дами відкривається сильна, але глибоко самотня жінка, яка вибудувала фізичну броню як захист від байдужості чоловіка. Це пристосування працює на межі гротеску, де Сабіна через демонстрацію своєї фізичної досконалості відчайдушно намагається отримати від митця визнання власної жіночої винятковості.

Зерно ролі :

Зерно ролі Сабіни Карльє, визначене через метафору «сороки» на основі репліки Клебера «не жінка, а сорока», є фундаментальним ключем до її акторського та режисерського втілення.

Цей орнітоморфний код повністю диктує психофізичну природу персонажа, починаючи з її мовленнєвої партитури, де сороче стрекотання задає специфічний темпоритм усїєї ролі. Мовленню Сабіни притаманні кулеметна швидкість вимови, високий регістр голосу та хаотичне перескакування з теми на тему, що створює ефект безперервного шумового фону вистави. Пташина природа персонажа безпосередньо керує і її пластичним рішенням, вимагаючи від акторки гострої ексцентричної пластики, яка проявляється у різких поворотах голови, дрібній метушливій

ході та чіпких, швидких жестах рук. Ця зовнішня суєтність підкріплюється внутрішньою психологічною домінантою сороки - інстинктом збирати все яскраве та блискуче. У характері Сабіни цей інстинкт трансформується у патологічну пристрасть до фальшивого статусу, пустих пліток, чужих таємниць і зовнішнього глянцю. Вона реагує виключно на яскраву обгортку, що робить її ідеальною жертвою ситуативних маніпуляцій Блеза.

Таким чином, метафора сороки стає чітким акторським завданням, яке дозволяє вибудувати цілісний сатиричний образ пустиголової буржуазної жінки-пташки, чиє егоїстичне прагнення володіти зовнішнім блиском довершує загальну картину моральної кризи суспільства.

Конфлікт п'єси:

Конфлікт Сабіни у виставі «Блез»

Основний конфлікт: Протиставлення соціальної маски (буржуазного статусу) та внутрішньої емоційної пустки. Це боротьба між обов'язком «ідеальної дружини» та жагою до справжнього жіночого визнання.

Ідея: Справжня гідність жінки полягає у внутрішній свободі та самоповазі.

Контр-ідея: Тільки через підтримку зовнішнього лоску та вдалий шлюб доньки можна зберегти місце у вищому світі.

Предмет конфлікту: Блез. Для Сабіни він - останній шанс відчувати себе бажаною та «змінити платівку» свого монотонного життя.

Внутрішній конфлікт Сабіни:

- Викрити Блеза як авантюриста (заради майбутнього доньки) чи піддатися його чарам, щоб компенсувати дефіцит уваги від чоловіка.
- Зберігати елегантну поставу («натягнуту струну») чи вибухнути істерикою, коли внутрішня напруга стає нестерпною.
- Вірити у власну винятковість через бодібілдинг чи визнати свою самотність перед обличчям зради чоловіка.

Побічні конфлікти Сабіни:

- Сабіна і Клебер - прихована війна проти його грубості та байдужості.
- Сабіна і Марі (служниця) - соціальна зверхність проти природної щирості та молодості.
- Сабіна і Лаура - підсвідоме суперництво матері з донькою за увагу одного й того самого чоловіка.

Характеристика Сабіни та її стосунків з персонажами за допомогою цитат у п'єсі:

Фрази Клебера про Сабіну:

- **«Не жінка, а сорока!»** - репліка вказує на експресивний, динамічний темперамент Сабіни та її високу мовленнєву активність. Вона характеризує персонажа як людину комунікабельну, схильну до швидкого обміну інформацією та емоційного сприйняття дійсності, що задає легкий, рухливий темпоритм її сценічному образу.
- **«...Вона трохи божевільна...»** - цей жест Блеза відображає її безпосередність, емоційну ексцентричність та нешаблонну поведінку. Характеристика підкреслює, що реакції Сабіни часто виходять за межі жорсткого буржуазного етикету, роблячи її живою, непередбачуваною та яскравою комедійною фігурою.
- **«Помовч трохи, Сабіно, одну тебе тут і чути!»** - фраза демонструє екстравертну природу героїні та її прагнення бути в центрі подій. Це свідчить про її ліdersькі амплітуди в колі спілкування, хоча через надмірну емоційність вона іноді перевантажує діалог з іншими дійовими особами.

Вона кругла дурепа... Вся в матір...» - така різка оцінка з боку батька насправді підкреслює складну психологічну гру персонажа. Замість справжньої інтелектуальної обмеженості тут простежується здатність Сабіни вміло користуватися соціальною маскою «наївної дурепи». У патріархальному

буржуазному середовищі така поведінка є вигідною жіночою тактикою: прикидаючись інфантильною та безпорадною, Сабіна знімає з себе відповідальність, маніпулює оточенням і приховує власні справжні наміри під виглядом дівочої простодушності.

«Ви змогли б із нею прожити все життя? ... І я теж ні!» - ця репліка ілюструє конфлікт поколінь та нерозуміння між прагматичним батьком і емоційною, легкою на підйом донькою. Вона підкреслює специфічний складний характер Сабіни, її невимушеність і вимогливість до оточення, які важко вписуються у рамки звичайного раціонального сімейного укладу.

Фрази Сабіни:

- **«Ця нахаба кричить, що я не сповна розуму!»** - фраза демонструє здатність Сабіни до рішучого самозахисту. Вона миттєво реагує на неповагу до себе, чітко захищає свої кордони та статус і не дозволяє іншим маніпулювати своєю репутацією.
- **«Знаєте, мені легко кров кидається в голову.»** - вислів свідчить про високу саморефлексію та імпульсивну, але живу натуру. Сабіна відкрито визнає свій палкий, експресивний темперамент, підтверджуючи, що її поведінка зумовлена щирими емоціями, а не дурістю.
- **«Я вважаю, що той, хто залишається, часом заслуговує ще більшого співчуття... Чи не так, Клебере?»** - репліка відкриває глибоку особисту драму Сабіни та її внутрішню самотність. За цими словами стоїть біль жінки, яка гостро відчуває брак уваги Клебера та розуміє, що її не кохають.
- **«Погодьтеся, що насамперед я мала б обуритися.»** - фраза підтверджує її раціональність і чудове знання правил світської гри. Сабіна чудово розуміє, якої поведінки від неї вимагає етикет, але свідомо відмовляється від стереотипних шаблонів, демонструючи гнучкість мислення.

РОЗДІЛ 3

ТВОРЧИЙ ЗАДУМ ОБРАЗУ ТА ЙОГО СЦЕНІЧНЕ ВТІЛЕННЯ

3.1. Творчий задум образу Сабіни:

Сабіна - жінка, яка роками вибудовувала свій соціальний статус як незламну фортецю, аби приховати за її мурами глибоке розчарування в особистому житті. Її шлюб із грубим та приземленим Клебером перетворив її дні на низку формальних ритуалів, де вона є лише дорогою вітриною для бізнесу чоловіка. Це виховало в ній гостру підозрілість і звичку «сканувати» оточення, адже в її світі щирість давно замінена на вигідні угоди.

На початок п'єси Сабіна - це «натягнута струна», яка перебуває в граничній психофізичній напрузі. Вона настільки звикла до емоційного ігнорування з боку чоловіка, що будь-яка поява молодого й привабливого чоловіка, як Блез, стає для неї не просто загрозою для доньки, а й небезпечним викликом її власній жіночності. Її драма - це драма жінки, яка витратила все життя на підтримання ідеального фасаду, але всередині залишилася голодною до справжнього захоплення.

Я бачу Сабіну як людину, що створила собі «друге тіло». Її захоплення бодібілдингом - це не просто хобі, це її форма протесту та спосіб самоствердження. Вона не просто приходить викривати Блеза; вона приходить змагатися за право бути поміченою. Саме тому її істерика через голу служницю - це не моралізаторство, а крах ілюзії, що її атлетична досконалість може конкурувати з молодістю щирістю.

Мій образ Сабіни - це поєднання буржуазного снобізму та прихованого розпачу. Її гордовита постава - це корсет, який не дає їй розсипатися. У фінальній сцені, коли вона демонструє Блезу свої м'язи, вона робить це як останню ставку у грі за власну значущість. Це її «коронний вихід», де вона намагається бути і живою скульптурою, і королевою, сподіваючись, що хоча б аферист Блез побачить у ній жінку, а не просто «дружину Клебера». Її

фінальний флірт - це не перемога, а відчайдушна спроба купити мить фальшивого щастя, щоб не повертатися в холодну порожнечу свого дому.

3.2. Сценічне втілення образу Сабіни

Вистава «Блез» К. Маньє була втілена на сцені Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. Режисерське рішення майстра курсу, народного артиста України **В. С. Гирича**, базувалося на осучасненні класичного матеріалу, що дозволило надати персонажам нових, гострохарактерних рис.

Найскладнішим завданням для мене став пошук балансу між її зовнішньою елегантністю та внутрішнім емоційним дефіцитом. Тілесно цей стан реалізувався через специфічну поставу з акцентованим лордозом, що візуально підкреслювало її гордовитість і водночас внутрішню напругу.

Оскільки в цій сучасній версії Сабіна захоплюється бодібілдингом, ключовим пристосуванням у третій сцені стала атлетична самопрезентація. Це вимагало від мене миттєвого переходу від світської манери до монументального позингу, де кожне напруження м'язів ставало актом відчайдушного зваблення. Таке сміливе рішення допомогло розкрити головну драму персонажа: під бронєю сильного тіла ховається самотня жінка, яка через гротеск і фізичну досконалість намагається вибороти право на щире увагу, якої вона позбавлена у шлюбі.

Пристосування:

- Постава та лордоз: Базовий фізичний каркас ролі. Виражений вигин спини став візуальним втіленням снобізму та «соціальної броні», що тримає дистанцію з оточенням.
- Внутрішня напруга та високий темпоритм: Створюють ефект «натягнутої струни». Сабіна існує в режимі безперервної готовності до дії, що забезпечує динаміку комедії положень.

- **Голосові реєстри:** Використання діапазону від черевного (для маніпуляцій та влади) до головного (для світського флірту та істерик), що дозволяє миттєво змінювати маски.
- **Бодібілдинг:** Радикальне пристосування у фіналі. Трансформація елегантної постави у м'язовий позинг як форма гротескного зваблення та демонстрація внутрішньої сили.

Словесна дія:

Маніпуляція через соціальні норми: Використовує слово як інструмент самовиправдання. Фразою «Погодьтеся, що насамперед я мала б обуритися» вона нав'язує оточенню свою логіку, переконуючи, що її поведінка - це лише дотримання етикету та шляхетних манер.

Використання емоційної нестабільності як зброї: Коли зовнішній контроль дає тріщину, Сабіна легітимізує свою агресію через посилення на темперамент: «Знаєте, мені легко кров кидається в голову». Це не просто опис стану, а стратегічне попередження партнеру - вона залишає за собою право на істеріку, роблячи її частиною свого «шляхетного» образу.

Вербальне пригнічення Клебера: Щодо чоловіка вона використовує іронію та пасивну агресію. Репліка «Я вважаю, що той, хто залишається, часом заслуговує ще більшого співчуття... Чи не так, Клебере?» слугує інструментом привселюдного приниження чоловіка. Вона залучає третіх осіб у свій сімейний конфлікт, аби підкреслити власну роль «жертви-аристократки».

ВИСНОВОК

У процесі роботи над роллю Сабіни у виставі «Блез» я:

1. Дослідила контекст французької комедії положень. Осучаснення матеріалу дозволило створити актуальну постановку, що резонує з епохою «соціальних масок» та емоційної порожнечі.
2. Визначила місце Сабіни в ідейно-композиційній структурі. Я з'ясувала, що моя героїня виступає головним каталізатором дії та «зовнішнім подразником». Постійно тиснучи на Блеза своєю недовірою та перевітками, вона заганяє його у глухий кут, прискорюючи крах афери та ставлячи героя перед вибором між брехнею та щирістю.
3. Опанувала специфіку жанру. Робота вимагала бездоганного темпоритму. Я навчилася поєднувати зовнішню шляхетність дами з внутрішньою напруженою жінки, що перебуває в стані емоційного голоду.
4. Знайшла «зерно» та психофізичне втілення ролі. Метафора «натягнутої струни» реалізувалася через акцентований лордоз та елегантну поставу. Радикальним пристосуванням став бодібілдинг у третій сцені — як гротескна спроба зваблення та демонстрація внутрішньої броні через фізичну силу.
5. Розкрила етапи сценічної реалізації. Практична робота довела, що за фасадом атлетичної міці та буржуазного снобізму ховається самотня особистість, яка через істеріку та флірт відчайдушно шукає підтвердження власної винятковості.

Робота над роллю Сабіни стала важливою школою гострохарактерності, навчивши мене виправдовувати складний характер через його внутрішню драму та поєднувати психологізм із яскравою ексцентричною формою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонович Д. В. Триста років українського театру. 1619–1919. Прага : Український громадський видавничий фонд, 1925. 272 с.
2. Багрій А. С. Специфіка комічного в сучасній європейській драматургії. Театральна культура : зб. наук. праць. 2021. Вип. 12. С. 45–52.
3. Бентлі Е. Життя драми / пер. з англ. В. Т. Ткаченко. Київ : Мистецтво, 1989. 384 с.
4. Бойко В. П. Режисура як творчий процес: від задуму до втілення. Київ : Альтерпрес, 2011. 208 с.
5. Брехт Б. Театр: П'єси. Статті. Висловлювання. Київ : Мистецтво, 1973. 416 с.
6. Веселовська Г. І. Український театральний авангард. Київ : Фенікс, 2010. 368 с.
7. Вовкун В. В. Театралізовані форми сучасної культури: простір режисури. Київ : НАКККіМ, 2018. 240 с.
8. Гаєвська Т. О. Основи режисерського аналізу драматичного твору : навч. посіб. Львів : Світ, 2015. 176 с.
9. Гротовський Є. Від Бідного Театру до Мистецтва-провідника / пер. з пол. Л. Козака. Львів : Кальварія, 2002. 216 с.
10. Гусарова О. В. Жанрова специфіка "комедії положень" у французькій драматургії ХХ століття. Питання літературознавства. 2018. Вип. 97. С. 112–124.
11. Дятчук В. В., Барабан Л. І. Український театральний словник. Київ : Експрес-об'ява, 2002. 256 с.
12. Зайцев В. П. Режисерська майстерність: теорія і практика. Київ : Академвидав, 2012. 312 с.
13. Кнебель М. Й. Поезія педагогіки. Про дієвий аналіз п'єси та ролі. Миколаїв : Вид-во МДГУ, 2008. 244 с.

14. Корнієнко Н. М. Режисерське мистецтво Леся Курбаса: реконструкція дискурсу. Київ : Факт, 2005. 432 с.
15. Косиков Г. П. Французька комедія другої половини ХХ століття: Клод Маньє та Марк Камолетті. Вісник КНУ. Серія: Літературознавство. 2016. Вип. 2. С. 18–25.
16. Криворучко С. К. Художня еволюція французької комедії: від Мольєра до Маньє. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2017. 190 с.
17. Лесь Курбас: Статті і спогади про режисера / за ред. М. Г. Жулинського. Київ : Наукова думка, 1989. 352 с.
18. Мельничук О. І. Проблема наскрізної дії вистави у контексті режисерської системи ХХІ століття. Культура і сучасність. 2023. № 1. С. 89–94.
19. Танюк Л. С. Слово. Театр. Життя: Обране. Київ : Дух і Літера, 2003. 440 с.
20. Adler Stella. The Art of Acting. New York : Applause Books, 2000. 270 p.
21. Magnier Claude. Blaise: comédie en trois actes. Paris : L'Avant-scène théâtre, 1960. № 218. 48 p.
22. Meisner Sanford, Longwell Dennis. Sanford Meisner on Acting. New York : Vintage Books, 1987. 252 p.
23. Strasberg Lee. A Dream of Passion: The Development of the Method. New York : Little, Brown and Company, 1987. 240 p.

ДОДАТКИ

Додаток 1.

Світлини з вистави «Блез»

